

ΘΕΜΑ Α1

Να αναπτυχθούν με συντομία οι ακόλουθες ιστορικές έννοιες:

Νοεμβριανά (1916), Καρμπονάροι

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Α2

Να αντιστοιχίσετε τα ονόματα των ηγετών (Στήλη Α) με τη χώρα στην οποία έδρασαν (Στήλη Β). Στη Στήλη Α περισσεύουν δύο ονόματα.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Γραμμή Μαζινό	α. Πολωνία
2. Δεκεμβριστές	β. Γαλλία
3. Δημοκρατία της Βαϊμάρης	γ. Ρωσία
4. Αψβούργοι	δ. Κύπρος
5. Εργατικό συνδικάτο «Αλληλεγγύη»	ε. Γερμανία
6. ΕΔΕΣ	
7. ΕΟΚΑ	

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες ήταν οι συνέπειες της μάχης στο Δραγατσάνι (7 Ιουνίου 1821) για την εξέλιξη της επανάστασης στις Ηγεμονίες;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β2

Να παρουσιάσετε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες η Κοινωνία Των Εθνών οδηγήθηκε σε κατάρρευση στη δεκαετία του 1930.

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ

ΠΗΓΗ 1

Προεκλογικός λόγος του Χαρίλαου Τρικούπη στις 7 Οκτωβρίου 1890

«Ηνορθώθη το έθνος ηθικώς, ηνορθώθη το έθνος και υλικώς, εγένοντο όσα ο τόπος ηδύνατο να ευχηθή υπέρ της ίδιας αυτού αναπτύξεως. Εγένετο εργασία υπέρ της παραγωγής της χώρας, ηνοιχθήσαν αι πύλαι αυτής προς την ατελή των γεωργικών προϊόντων εξαγωγή, προεκλήθη διεθνώς η διάνοιξις των πυλών των ξένων αγορών, εγένετο εργασία και υπέρ της πολιτείας. Διερρυθμίσθησαν τα οικονομικά της χώρας, συνετάχθη δε αύτη και στρατιωτικώς, και μετ' ολίγον καταπλέει στόλος, όστις θέλει περιαγάγει την ελληνική σημαίαν ανά το Αιγαίον, όπως εις αυτήν προσήκει. Εγένετο εργασία προς διευκόλυνσιν της εμπορίας της χώρας και της επικοινωνίας των κατοίκων αυτής δια των σιδηροδρόμων, δια των αμαζιτών οδών, δια της ατμοπλοϊκής συγκοινωνίας» *Σπύρος Τζόκας, ο Χαρίλαος Τρικούπης και η συγκρότηση του νεοελληνικού κράτους. Οδοιπορικό στον 19ο αιώνα, Θεμέλιο, Αθήνα 1999, σ.273*

ΠΗΓΗ 2

Η αναδιοργάνωση του ελληνικού κράτους κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου

«Η προσπάθεια του εκσυγχρονισμού είχε ξεκινήσει ήδη από τις αρχές του αιώνα και καρποφόρησε κυρίως κατά την ένδοξη δεκαετία του βενιζελισμού, 1910-1920. Έτσι, οι Φιλελεύθεροι πιστώθηκαν τον έπαινο για την καρποφορία προγενέστερων προσπαθειών, μαζί με το δίκαιο έπαινο για δικές τους επιτυχίες. Γιατί είναι η αλήθεια πως οι προσπάθειες των βενιζελικών κυβερνήσεων ήταν ορμητικότερες, πιο οργανωμένες και κυρίως, παραγωγικότερες· και ότι την ίδια ορμή και αποτελεσματικότητα έδειξε η βενιζελική κυβέρνηση και στη μεγάλη μεσοπολεμική της τετραετία, μεταξύ 1928 και 1932. Πάντως, και στο Μεσοπόλεμο, όπως και προηγουμένως, ανελήφθησαν πολλές πρωτοβουλίες και προσπάθειες με άλλες κυβερνήσεις στην εξουσία». *Γ. Β. Δερτιλής, Ιστορία του Ελληνικού Κράτους, 1830-1920, τ. Β', Εστία, Αθήνα 2006, σ. 902-903.*

Με βάση τις παραπάνω πηγές και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στις κύριες εκσυγχρονιστικές προσπάθειες που αναλήφθηκαν από ελληνικές κυβερνήσεις από το τέλος του 19ου αιώνα ως και την περίοδο του Μεσοπολέμου.

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Δ

«Η ορκωμοσία πολιτικής Κυβερνήσεως ελπίζεται ότι θα αποτελέσει απαρχή επανόδου σε συνταγματική τάξη, ύστερα από την παρένθεση επτάμισι περίπου ετών αποτυχημένων πειραματισμών και παρεκκλίσεων. Και λογίζεται βέβαια μόνον σαν απαρχή, γιατί η συνταγματική τάξη συνδέεται άρρηκτα με διενέργεια ελευθέρων εκλογών, αίτημα που δεν έπαυσαν να προβάλλουν οι δημοκρατικά σκεπτόμενοι Έλληνες»

Εφημερίδα Το Βήμα, φύλλο 24^{ης} Ιουλίου 1974

«Η διακυβέρνηση της χώρας ανετέθη στους πολιτικούς, εκκλήθη ο Καραμανλής, ήλθε, ωρκίσθηκε πρωθυπουργός και ανέλαβε την εξουσία. Μαζί με την αλλαγή και τον Καραμανλή ήλθε ο άνεμος της δημοκρατίας, το χαμόγελο – ο ξέφρενος παλλαϊκός πανηγυρισμός».

Εφημερίδα Απογευματινή, φύλλο 24^{ης} Ιουλίου 1974

«Προσευχηθείτε για μένα, είτε φεύγοντας από το Παρίσι ο κ. Κωνσταντίνος Καραμανλής. Προσευχόμεθα. Και του ευχόμεθα από το βάθος της καρδιάς μας να επιτύχη. Γνωρίζομεν τις αρετές του. Όπως και τις αδυναμίες του. Αλλά γνωρίζομε επίσης ότι ο τόπος δεν έχει άλλα περιθώρια ανοχής και αντοχής. Βεβαίως δεν περιμένει θαύματα από έναν άνθρωπο. Ούτε και έχει αυταπάτες. Αν χθες τον υποδέχθηκε σαν ημίθεο, ήταν γιατί πίστευε πως γινόταν το πρώτο μεγάλο βήμα στον δύσκολο δρόμο της ανορθώσεως του τόπου. Το επόμενο βήμα θα πρέπει να είναι η πλαισίωση του από όλες τις πολιτικές δυνάμεις, καινούριες και παλιές, που αντιστάθηκαν στη δικτατορία, για να οδηγήσουν τον τόπο στις ελεύθερες εκλογές»

Εφημερίδα Αθηναϊκή, φύλλο 24 Ιουλίου 1974

Με βάση τις παραπάνω πηγές και τις ιστορικές σας γνώσεις, πώς διαμορφώθηκε το πολιτικό κλίμα στην Ελλάδα μετά την πτώση της δικτατορίας και ποιο έργο επιτέλεσε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής;

Μονάδες 25

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Νοεμβριανά (1916): Σχολ. εγχειρ., σελ. 84: «Η απουσία ωστόσο...την εκθρόνισή του.»

Καρμπονάροι: Σχολ. εγχειρ., σελ. 14: «Η επανάσταση άρχισε...των πρώτων» και σελ. 243: «Μέλη...19^{ου} αιώνα.»

ΘΕΜΑ Α2

1 → β, 2 → γ, 3 → ε, 5 → α, 7 → δ

ΘΕΜΑ Β1

Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 21-23: «Οι συνέπειες...αποκεφαλίστηκε.»

ΘΕΜΑ Β2

Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 104 - 105: «Η αποτελεσματικότητα ... Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ

Στα τέλη του 19ου αιώνα αναθεωρήθηκε η ως τότε εθνική πολιτική που έδινε προτεραιότητα στα μεγαλοϊδεατικά οράματα των Ελλήνων και επιδιώχθηκε μια πιο ορθολογική προσέγγιση του μέλλοντος της χώρας, μέσω της οικονομικής και διοικητικής της ανάπτυξης. Σημαιοφόρος της προσπάθειας αυτής ήταν ο πολιτικός Χαρίλαος Τρικούπης, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 61 «Οι σοβαρές απόπειρες εκσυγχρονισμού ... δύο χρόνια αργότερα στη Γαλλία». Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από το πρώτο παράθεμα, όπου ο Τρικούπης ανακεφαλαιώνει τα αποτελέσματα της αναπτυξιακής του πολιτικής τη δεκαετία 1880 - 1890. Συγκεκριμένα, αναφέρει την επίτευξη τόσο της υλικής όσο και της ηθικής ανόρθωσης του Έθνους, σε βαθμό τέτοιο, ώστε να ανταποκρίνεται πλήρως στις εγχώριες προσδοκίες. Στη συνέχεια αναφέρεται στα μέσα επίτευξης αυτής της ανόρθωσης, που στον οικονομικό τομέα έχουν να κάνουν με την αύξηση της παραγωγής, τη διευκόλυνση των εξαγωγών και τη διάνοιξη νέων αγορών, ενώ παράλληλα κάνει λόγο και για τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την αναμόρφωση του πολιτικού συστήματος. Ταυτόχρονα με τον οικονομικό, βάρος δόθηκε και στο στρατιωτικό τομέα με στόχο τη δημιουργία αξιόμαχου στόλου. Τέλος σημειώνει τις προσπάθειες για τη βελτίωση της κατάστασης στο εσωτερικό της χώρας με τη διευκόλυνση του εμπορίου αλλά και της συγκοινωνίας με τη δημιουργία σιδηροδρομικού, οδικού και ακτοπλοϊκού δικτύου. Συμπερασματικά, ο λόγος του Τρικούπη καταδεικνύει το μέγεθος των αλλαγών που συντελέστηκαν την εποχή εκείνη στην Ελλάδα στην προσπάθειά της να αποκτήσει αναπτυξιακή προοπτική.

Τις προσπάθειες του Τρικούπη θα συνεχίσει τον 20ο αιώνα ο Ελευθέριος Βενιζέλος, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 61 - 62 «Το έργο του Τρικούπη ... γεμάτη προκλήσεις». Στις αναπτυξιακές προσπάθειες που κατέβαλε ο Βενιζέλος αναφέρεται και το παράθεμα του Δερτιλή. Συγκεκριμένα, τονίζεται πως οι εκσυγχρονιστικές απόπειρες των αρχών του 20ού αιώνα συμπληρώθηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τη δεκαετία 1910-1920 από την κυβέρνηση Βενιζέλου. Υποστηρίζει πως οι δίκαιοι έπαινοι που απέσπασε για την προσπάθεια αυτή το κόμμα των Φιλελευθέρων, υπό την ηγεσία του Βενιζέλου, οφείλονται στην ακάματη, οργανωμένη και αποτελεσματικότερη, σε σχέση με το παρελθόν, αναπτυξιακή πολιτική που εφάρμοσε. Τέλος, αναφέρεται στην περίοδο του Μεσοπολέμου και καταδεικνύει την πρόοδο που τότε συντελέστηκε, τόσο από τη βενιζελική κυβέρνηση του 1928 - 1932, όσο και από άλλες κυβερνήσεις της εποχής, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 102 «Αξιοσημείωτες υπήρξαν ... πολιτική και οικονομική». Οι αναπτυξιακές προσπάθειες που συντελέστηκαν από το τέλος του 19ου μέχρι και τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα βοήθησαν την Ελλάδα να προσεγγίσει με σταθερά βήματα το δυτικό κόσμο και να τολμά να ελπίζει σε ένα καλύτερο μέλλον.

ΘΕΜΑ Δ

Η επτάχρονη δικτατορία των συνταγματαρχών κατέρρευσε τον Ιούλιο του 1974, αφού είχαν προηγηθεί δυναμικές αντιδικτατορικές εκδηλώσεις με αποκορύφωμα τις φοιτητικές εξεγέρσεις της Νομικής Σχολής στην Αθήνα (Φεβρουάριος του 1973) και του Πολυτεχνείου (Νοέμβριος του 1973). Ακολούθησε τον Ιούλιο του 1974 η τουρκική εισβολή στην Κύπρο, η οποία σηματοδότησε την κατάρρευση της δικτατορίας στην Ελλάδα.

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής δέχτηκε να αναλάβει την εξουσία μετά από πρόσκληση των αρχηγών των ένοπλων δυνάμεων με σκοπό να επαναφέρει τη χώρα στη συνταγματική τάξη και στην πολιτική ομαλότητα. Πρόκειται για την απαρχή μιας νέας πολιτικής περιόδου που ονομάστηκε «Μεταπολίτευση», καθώς στόχευε στην αποκατάσταση ενός σύγχρονου, ευρωπαϊκού, δημοκρατικού, καθεστώτος, απαλλαγμένου από τις ζοφερές μνήμες της δικτατορίας, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 160: «Ο Κων/νος Καραμανλής... καθεστώζ». Τόσο ο ίδιος ο Καραμανλής όσο και ο ελληνικός λαός γνώριζαν ότι η επίτευξη του παραπάνω στόχου δεν ήταν εύκολη υπόθεση, καθώς υπήρχαν ανοιχτά θέματα στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Ο Κων/νος Καραμανλής ζητά τη συνδρομή του ελληνικού λαού ερχόμενος από το Παρίσι για να ορκιστεί πρωθυπουργός. Εμπόδια στα σχέδια του στέκονταν οι νοσταλγοί της δικτατορίας οι οποίοι στόχευαν στον έλεγχο του στρατού και στην ανατροπή της νέας κυβέρνησης. Την ίδια στιγμή πρόβλημα στον εξωτερικό τομέα αποτελεί η τουρκική εισβολή στην Κύπρο και οι διεκδικήσεις των Τούρκων στο ζήτημα της υφαλοκρηπίδας, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 160: «Το εγχείρημα... υδάτων».

Σύμφωνα με τα παραθέματα, που αποτελούν αποσπάσματα άρθρων από εφημερίδες εκείνων των ημερών, η άφιξη του Καραμανλή στην Ελλάδα (Ιούλιος 1974) συνοδεύτηκε από ξέφρενους παλλαϊκούς πανηγυρισμούς, ο λαός τον υποδέχτηκε ως ημίθεο, καθώς καλλιέργησε την ελπίδα της εγκαθίδρυσης της δημοκρατίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Πρώτο μέλημα του Καραμανλή ήταν ο σχηματισμός κυβέρνησης εθνικής ενότητας αποβλέποντας στην ανόρθωση του τόπου. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία αυτής της κυβέρνησης ήταν η συμμετοχή όλων των πολιτικών δυνάμεων που διαπνέονταν από δημοκρατικά ιδεώδη, ανήκαν στο προοδευτικό τόξο της πολιτικής σκηνής και αντιστάθηκαν σθεναρά στη δικτατορία των συνταγματαρχών. Άμεσα η κυβέρνηση έλεγξε πολιτικά το στρατό και τη διοίκηση, νομιμοποίησε το Κ.Κ.Ε, το οποίο είχε τεθεί εκτός νόμου το Δεκέμβριο του 1974, ανακοίνωσε την αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ και προετοίμασε τη χώρα για ελεύθερες εκλογές, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 160: «Ο Καραμανλής... εκλογές», η διεξαγωγή των οποίων αποτέλεσε πάγιο αίτημα των δημοκρατικών Ελλήνων και υπήρξε άρρηκτα συνδεδεμένη με τη συνταγματική νομιμότητα.

Ιδρύθηκαν νέα κόμματα (ΠΑΣΟΚ, Νέα Δημοκρατία, Ένωση Κέντρου –Νέες Δυνάμεις) και οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν στις 17 Νοεμβρίου 1974. Το εκλογικό αποτέλεσμα ανέδειξε νικήτρια τη Νέα Δημοκρατία, με αρχηγό τον Κώστα Καραμανλή. Στα πλαίσια της δημοκρατικής διακυβέρνησης της χώρας διεξήχθη δημοψήφισμα που καθόρισε τη μορφή του πολιτεύματος. Καθιερώθηκε η αβασίλευτη δημοκρατία, και πρώτος πρόεδρος της Δημοκρατίας ορίστηκε ο Κων/νος Τσάτσος, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 160: «Σύντομα... Τσάτσος». Η χώρα επανήλθε στη συνταγματική τάξη και ενώ ούτε ο λαός ούτε οι εκπρόσωποι του ελληνικού τύπου πίστευαν απόλυτα στην άμεση επιτυχία του εγχειρήματος, η πορεία των ελληνικών πραγμάτων, κατά γενική ομολογία, αποτέλεσε «ελληνικό θαύμα», όπως το αποκάλεσε ο διεθνής τύπος, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 160: «Η επιτυχής... θαύμα».

Επιμέλεια:

Καλουτσάκης Αγησίλαος • Φαρσάρη Ελένη